

Programma van maatregelen Vilvoorde – Frans Geldersstraat

Natasja Reyns

Bornem
2021

Gemotiveerd advies

Het was tot op heden enkel mogelijk een bureauonderzoek (projectcode 2021E276) uit te voeren, omdat het onderzoeksgebied momenteel nog bebouwd is. De aanvraag van een sloopvergunning maakt deel uit van de vergunningsaanvraag waarvoor de archeologienota opgesteld werd. Het bureauonderzoek laat nog vragen open, waardoor verder archeologisch vooronderzoek nodig is (zie verslag van resultaten). Voor een afweging van de verschillende onderzoeksmethoden die nog in aanmerking komen, verwijzen we naar het onderdeel Onderzoeksmethode in het Programma van maatregelen (zie verder).

Met betrekking tot het onderzoeksgebied is er een concrete archeologische verwachting naar de aanwezigheid van resten gerelateerd aan historische bebouwing die te zien is op historische kaarten die teruggaan tot de nieuwe tijd. Ook de aanwezigheid van oudere relevante archeologische resten is niet uit te sluiten. Op basis van gekende archeologische waarden in de omgeving is er een verwachting naar resten uit de vroege, de volle en de late middeleeuwen. De gunstige landschappelijke ligging van het terrein maakt dat we ook de aanwezigheid van oudere sporen op dit moment nog niet kunnen uitsluiten. De geplande werken op het terrein betekenen een ernstige bedreiging van het bodemarchief. Gezien het archeologisch potentieel van het terrein en de negatieve impact die de geplande werken op het bodemarchief zullen hebben, is bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

Administratieve gegevens

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Vlaams-Brabant, Vilvoorde, Vilvoorde, Frans Geldersstraat, Frans Geldersstraat

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 153824.60, 179894.38
- 153938.26, 179961.63

Kadastrale percelen: Vilvoorde, Afdeling 2, sectie D, nummers 78g², 78r², 87p, 89h (partim), 91l (partim), 91n en 91r

Kadastraal plan:

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied

Aanleiding van het vooronderzoek

Zie 2.3.2 in het Verslag van resultaten.

Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Zie 2.4.4 in het Verslag van resultaten.

Figuur 2: Afbakening onderzoekszone voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte, om een verdere inschatting te kunnen maken van de versturende impact van de geplande werken. Ook dient het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Waar bevindt zich de grondwaterspiegel?
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn resten van de historische bebouwing, te zien op historische kaarten aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn relevante archeologische resten aanwezig binnen het onderzoeksgebied? Zo ja, is behoud in situ mogelijk of is verder archeologisch onderzoek nodig?

Onderzoeksmethode

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein?

2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?

3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?

4° is het NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt. Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein bebouwd of verhard is.

Landschappelijk bodemonderzoek kan helpen de bewaringstoestand van het bodemarchief beter in te kunnen schatten, maar het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites wordt laag ingeschat. Andere onderzoeksmethoden kunnen ook inzicht verschaffen in de bewaringstoestand van het bodemarchief. Daarom is het kosten-baten efficiënter om meteen over te gaan tot de uitvoering van een andere onderzoeksmethode.

In Vilvoorde blijkt vaak geen complexe verticale stratigrafie aanwezig. Een groot deel van het terrein blijkt in het verleden vooral als achtererf in gebruik geweest te zijn, wat opnieuw een argument is om aan te nemen dat er geen sprake is van een complexe verticale stratigrafie. De stratigrafie kan aan de straatzijdes wel complexer zijn, maar het is te verwachten dat dit dan slechts plaatselijk is. Op basis van de verwachting dat er op het terrein overwegend geen complexe verticale stratigrafie aanwezig is, is de uitvoering van een proefsleuvenonderzoek de meest aangewezen onderzoeksmethode voor het grootste deel van het onderzoeksgebied. Aan de straatzijde, waar mogelijk wel een complexere verticale stratigrafie aanwezig is, dienen proefputten aangelegd te worden om inzicht te krijgen in het aantal niveaus en de aanwezige stratigrafie.

De onderzoekszone beslaat steeds de oppervlakte van ca. 3965 m², zoals die afgebakend is op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek (Figuur 2). De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elk assessment beantwoord zijn.

Onderzoekstechnieken

Het bodemarchief dient onderzocht te worden totdat alle aardkundige eenheden onderzocht zijn waarin archeologische sites in primaire positie kunnen voorkomen, die relevant zijn voor de vraagstellingen van het onderzoek.

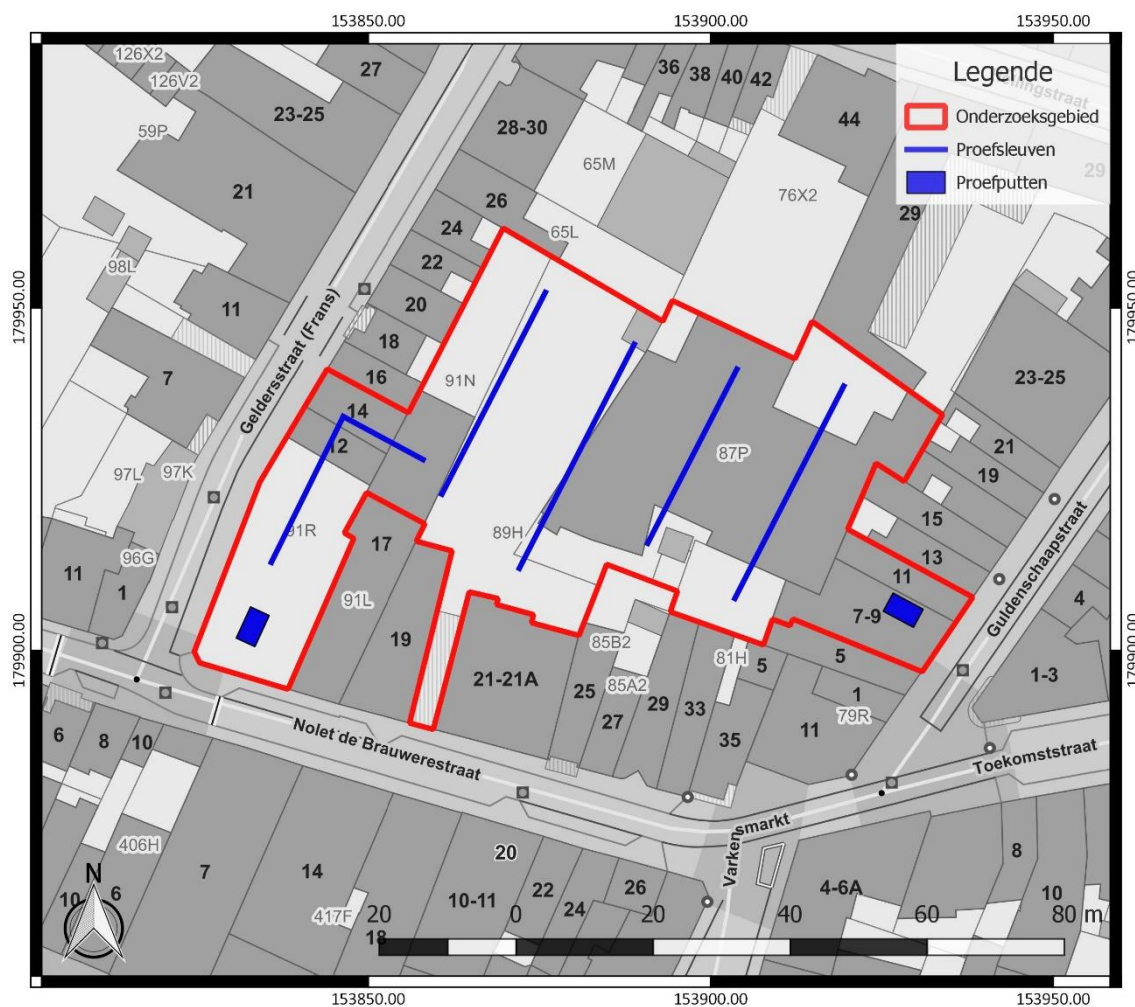
In Vilvoorde blijkt vaak geen complexe verticale stratigrafie aanwezig. Een groot deel van het terrein blijkt in het verleden vooral als achtererf in gebruik geweest te zijn, wat opnieuw een argument is om aan te nemen dat er geen sprake is van een complexe verticale stratigrafie. De stratigrafie kan aan de straatzijdes wel complexer zijn, maar het is te verwachten dat dit dan slechts plaatselijk is. Op basis van de verwachting dat er op het terrein overwegend geen complexe verticale stratigrafie aanwezig is, is de uitvoering van een proefsleuvenonderzoek de meest aangewezen onderzoeksmethode.

Proefsleuven- en proefputtenonderzoek

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. Er wordt grotendeels gewerkt met continue, parallelle proefsleuven. In dat geval heeft het gebruik van 2 m brede sleuven met een tussenafstand van 15 m een hogere trefkans dan 4 m

brede sleuven met een tussenafstand van 20 m.¹ De aangelegde proefsleuven dienen een breedte van 2 m te hebben.

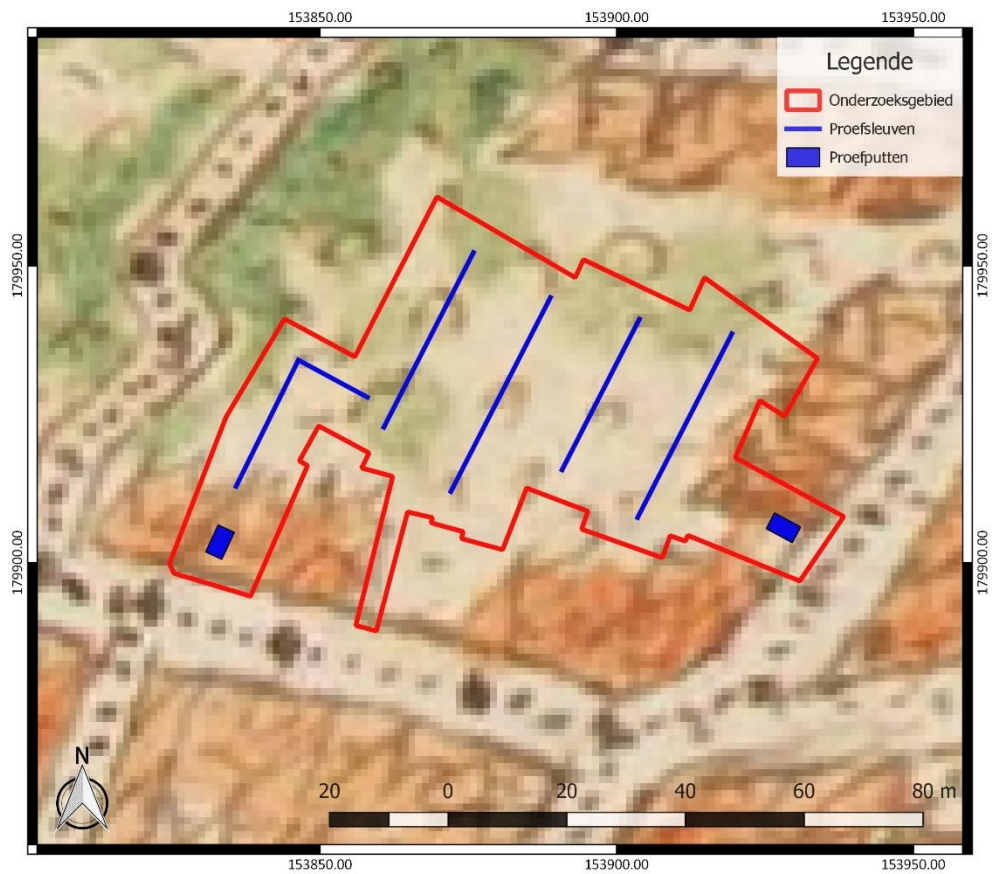
De proefsleuven hebben een maximale tussenafstand van middelpunt tot middelpunt van 15 m. Het vooropgestelde sleuvenplan voorziet in 170 lopende m proefsleuven. Ze worden aangelegd op het eerste relevante archeologische niveau. De globale topografie van de omgeving van het terrein helt af naar het zuidzuidwesten. Het lijkt het meest aangewezen om de proefsleuven aan te leggen met een noordnoordoost-zuidzuidwest, rekening houdend met de oriëntatie van de grenzen van de zone die onderzocht dient te worden aan de hand van proefsleuven. Op die manier kan het proefsleuvenonderzoek efficiënt uitgevoerd worden.

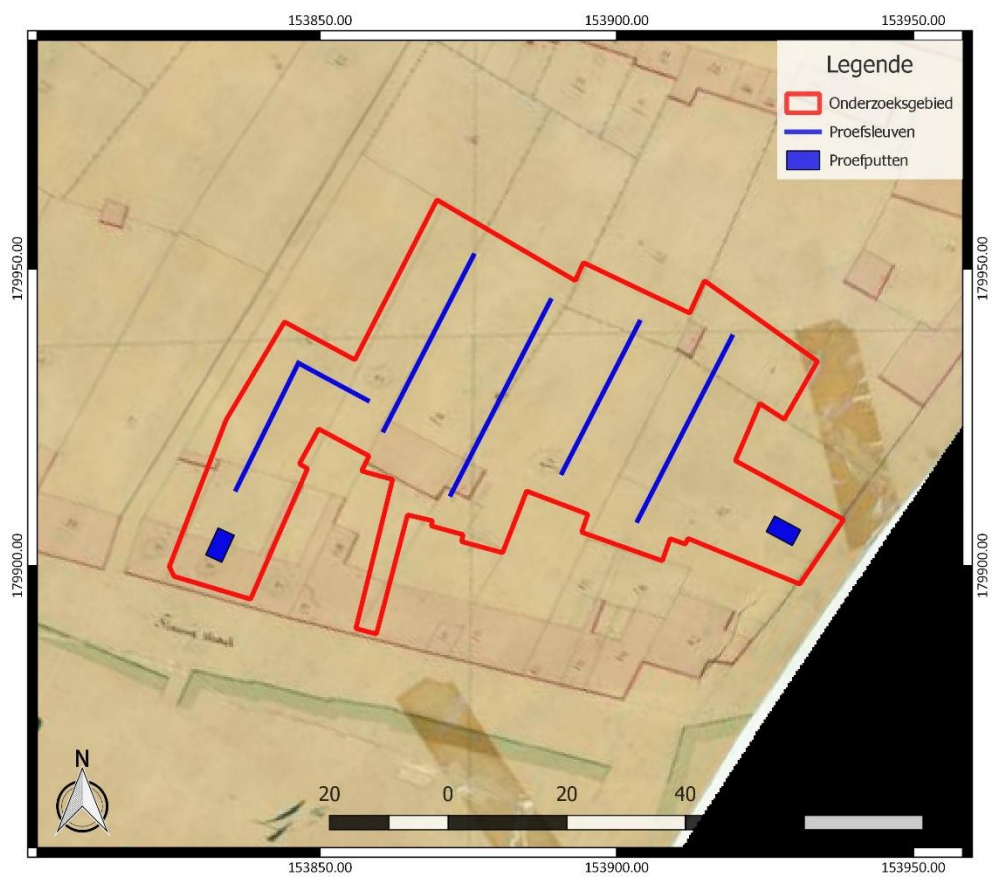
Figuur 3: Inplanting van de proefsleuven (blauw), weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Er dienen naast de proefsleuven ook twee proefputten aangelegd te worden op de plaatsen waar we historische bebouwing en mogelijk een complexe verticale stratigrafie verwachten. De aan te leggen proefputten hebben een lengte van 5 m en een breedte van 3 m. Ze kunnen op een dieper niveau versmallen in functie van de veiligheid. De omvang van de proefputten is gekozen in functie van het behouden van voldoende afstand ten opzichte van de straatzijde en de nabijheid van de nog aanwezige bebouwing op het terrein.

¹ Haneca et al. 2016, 48

Figuur 4: Situering van de proefputten op de van Deventerkaart (www.cartesius.be)

Figuur 5: Situering van de proefputten op het Primitief Kadaster (www.cartesius.be)

Elke proefput wordt gezien als een beperkte opgraving en dient zodanig geregistreerd te worden. Indien de natuurlijke ondergrond in tafonomisch primaire context niet bereikt kan worden, dient men per proefput enkele boringen of sonderingen tot 20 cm in de natuurlijke ondergrond in tafonomisch primaire context te plaatsen om de stratigrafie in kaart te brengen.

Aan de hand van proefsleuven en proefputten wordt ca. 9,3% van het onderzoeksgebied onderzocht. De dekkingsgraad en inplanting volstaan om voldoende gefundeerde uitspraken te doen over de rest van het terrein.

De aanleg van kijkvensters en/of dwarsseuven is optioneel. Het onderzoeksgebied is namelijk gelegen in een stadscontext en aan de hand van de voorziene proefsleuven en proefputten verwachten we dat de onderzoeksvragen reeds voldoende goed beantwoord kunnen worden. Indien sporen aangetroffen worden die aanleiding geven tot de aanleg van een kijkvenster of dwarsseuf, dan kan de veldwerkleider alsnog beslissen om ze wel aan te leggen. De zijden van de kijkvensters meten dan maximaal 13 x 13 m.

Na uitvoering van het proefsleuven- en proefputtenonderzoek dient een evaluatie gemaakt te worden van de eventuele aanwezigheid van relevante archeologische sporen en een relevante archeologische vindplaats. Dit kan resulteren in een programma van maatregelen voor een opgraving. Dit houdt in het uitvoeren van veldwerk, de uitwerking van de opgravingsresultaten en indien dit aan de orde is, het uitvoeren van natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

De aanleg van kijkvensters en/of dwarsseuven is optioneel. Het onderzoeksgebied is namelijk gelegen in een stadscontext en aan de hand van de voorziene proefsleuven en proefputten verwachten we dat de onderzoeksvragen reeds voldoende goed beantwoord kunnen worden. Indien sporen aangetroffen worden die aanleiding geven tot de aanleg van een kijkvenster of dwarsseuf, dan kan de veldwerkleider alsnog beslissen om ze wel aan te leggen.